

ΣΑΙΞΠΗΡ: «ΤΟ ΗΜΕΡΩΜΑ ΤΗΣ ΣΤΡΙΓΓΛΑΣ»

ΤΟΥ Κ. ΣΩΚΡΑΤΗ ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Θέατρο Κατερίνας 'Ανδρεάδη Παρασκευή 4 'Ιουνίου

Ο θίασος της Κατερίνας 'Ανδρεάδη που ιδρύθηκε κι' έγκαινιάσε περίπου τὸ δμώνομο θερινό της θεάτρο καί που ἔδωκε τὸ χειμῶνα, ὀργανωμένος καί με σύστημα περιώδεψε στήν ἑλληνική ἐπαρχία, εἶναι νομίζω, ἕνα ἀπό τὰ πιά συμπαθητικά συγκροτήματα τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Γιατί πρώτα καί κύρια ἀπαρτίζεται ἀπό νέους, τὸ περισσότερο, ἠθοποιούς· γιατί, μ' ἄλλο που κυκλοφορεῖται με τ' ὄνομα μιᾶς πρωταγωνίστριας, δέν εἶναι οὐσιαστικά θίασος ἀστέρων καί πρωταγωνιστριας· γιατί διαλέγει πάντα με φροντίδα τὰ ἔργα τοῦ δραματολογίου του δείχνοντας ἔτσι πῶς κρατᾶει μιὰ γραμμὴ, καί τέλος, γιατί μιὰ ἀληθινὴ καλλιτεχνική ἀνησυχία ξεχωρίζει, κανεὶς σ' ἐκείνους που τὸν διευθύνουν, που

καί στήν παράσταση τοῦ ἔργου «Τὸ ἡμέρωμα τῆς στρίγγλας» ξεχωρίζει κανεὶς δὲλα τοῦτα, ὡς καί τὴν καλλιτεχνική ἀνησυχία που χαρακτηρίζει τὴ διεύθυνση τοῦ θίασου. Ὡστόσο ἡ ἄλλειψη τοῦ σκηνοθέτη, ἀκόμα σημαντικώτερη γιὰ ἕνα θεάτρο με παρόμοιες τάσεις, ἦταν περισσότερο φανερή. Τὸ πρῶτο που θὰ εἶχε νὰ κάμει ὁ σκηνοθέτης τὴ φορά ἐτούτη, θὰ ἦταν νὰ τονίσει σέ σωστή γραμμὴ τὴν ἐκφραση τῶν νέων ἠθοποιῶν τοῦ θίασου που, ἐνῶ δέν τούς λείπουν τὰ ἀνάλογα προσόντα, πολλοὶ ἦταν ἄστονοι ἢ παζλόλογοι στήν ἐκφραση τους, σέ βάρος τῆς ἀτμόσφαιρας καί τῆς ἐνότητος τῆς παράστασης. Δέν εἶναι τόσο ἀπλό τὸ πράγμα ἕνας ἠθοποιός, καί ὁ πῶς μιλάει, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὸ σκηνοθέτη γιὰ νὰ κρατηθεῖ μέσα στὰ ὄρια τῆς ἴδιας του τῆς ἐκφρασης καί νὰ σώσει νάχει ὁμοιογένεια. Ἀλλὰ καί ἡ σύνθεση ἀναμεταξύ τους, ὅπως

(εἶναι τάχα ταιριαστὴ ἢ μετάφραση στρίγγλα;) μ' ἄλλοτε πάλι ἦταν κάπως μπανάλ σέ ἕφος λόγου καί κίνηση θυμίζοντας συμπεριττα ἑλληνικῆς ἐπιθεώρησης.

Ἡ ὁμοιογένεια τῆς ἔλαμψε κι' ἄλη της ἡ δουλειὰ δέν ἔδειχνε τὸν ἀσθηρὸ ἔλεγχο που ξεχωρίζει κανεὶς στήν ἐμφάνισή της με τὸν ἴδιο ρόλο στὸ θεάτρο τῆς Βιέννης, που ἔτυχε νὰ τὴν δῶ πρὶν ἀπὸ πέντ' ἔξη χρόνια.

Τὸ μπάσιμο ἠθοποιῶν ἀπὸ τὴν πλατεῖα εἶναι ἀντιθεατρικὸ, γιατί ὅπως κι' ἄλλοτε ἀπὸ αὐτὴ τὴ στήλη ἐξήγησα, διασπᾶ τὴν προσοχὴ τοῦ ἠθοποιῦ που πρέπει νάνα ὑγκεντρωμένη σ' ἕνα μέρος, τὴ σκηνή, καί με τὸ ἀνακάταγμα τῶν ἠθοποιῶν καί τοῦ κοινού, τῶν βαμμένων σάν μασκαρεμένων, με τὸν ἄλλο κόσμο, καταστρέφει τὴν illusion, που εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ δημιουργία αισθητικῆς συγκίνησης. Εἶναι συνήθειά τοῦ Ράινχαρτ, που κι' οἱ μαθητὲς του τὴν κληρονομήσανε. Μόνο που ἐκεῖνος με τὸ δαιμόνιό του θὰ εἶχε τὴ δύναμη νὰ κάνει τουλάχιστο ἕνα μπάσιμο γερό κεῖ γιομάτο μπριο, ἐνῶ στὸ θεάτρο τῆς 'Ανδρεάδη ἦταν τὸ μπάσιμο τῶν ἠθοποιῶν ἄπλερο κι' ἀχαρο. Τὸ ἴδιο, συνήθεια τοῦ Ράινχαρτ, εἶναι ἡ χρησιμοποίηση τοῦ γέλιου γιὰ τὴ δημιουργία ἀτμόσφαιρας κεφιοῦ σέ κάποιες σκηνές. Κι' εἶναι γνωστὸ τὸ πῶς ὠρα βάζουνε τὸν ἑαυτὸ τους νὰ γελάσουνε οἱ σκηνιστὰ-πενήντα ἠθοποιοὶ τοῦ τραπέζιοῦ στὸν «Γέντερμαν», που σκηνοθετεῖ ἀπὸ χρόνια ὁ Ράινχαρτ στὸ Ζάλτσμπουργκ. Μὰ ἐκεῖ ὅτε τοῦ

(ΣΕ ΝΩΝΕΙΣ ΗΛΙ ΝΙΞΕΝΛΙΣ)

ἄλλωστε χάρη σ' αὐτὴν ὑπάρχουν κι' ἄλλα.

Νομίζω πῶς συνειδητὰ ἡ Κατερίνα 'Ανδρεάδη προσπαθεῖ νὰ καλλιεργήσει ὁλόκληρο στὸ θεάτρο της καί — μ' ἄλλο που μπορεῖ πάντα, καί δικαίως, νὰ παίρνει πρῶτο ρόλο — παρακολουθώντας μιὰ παράσταση σ' αὐτὸ, δέν ἔχεις ποτὲ σχεδόν τὴν αἴσθησι που τόσο διαλύει τὸ θεάτρο, ὅτι δὲλα γίνονται πρὸ παντός γιὰ τὴν ἀνάδειξη ἐνός ἀστέρου. Αὐτὸ, τόσο ἀπλό καί φυσικὸ, καταστάει νὰ εἶναι ἕνα μεγάλο βῆμα πρὸς τὴν πρόοδο τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου· γιατί καί τὸ Βασιλικὸ θεάτρο, δίνοντας μικροὺς ρόλους ὡς καί σέ μεγάλους ἠθοποιούς, δέ μπόρεσε νὰ καλλιεργήσει βαθειὰ αὐτὴ τὴν τάση γιὰ λόγους που τώρα δέν εἶναι δυνατόν νὰ συζητήσουμε ἐδῶ. Οἱ νέοι, ἀπὸ τὴν ἄλλη μερική, βοηθᾶνε στὰ παραπάνω κι' εἶναι ἕνα ὠραῖο κεφάλαιο που με τὴν καιρὸ καί με νόημα χρησιμοποιούμενο, θὰ μπορούσε νὰ δώσει νέα ζωὴ στὸ θεάτρο μας.

Ὅσο γιὰ τὴ γραμμὴ που πρέπει νὰ κρατιέται στὸ δραματολόγιο ἐνός θεάτρου, εἶναι καιρὸς νομίζω, νὰ νοιώσουμε πῶς αὐτὸ πολλὰ λογιῶ θὰ τὸ ἐξυπηρετοῦσε. Ὡς κι' ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴ τὴν ἀποψη· ἐπειδὴ ἕνα θεάτρο πρέπει νὰ λογαριάζει στὸ κοινὸ του. Καί κοινὸ μπορεῖ νὰ δημιουργήσει ἕνα θεάτρο, ὅταν ἔχει χαραχτηρὰ ὅταν μ' ἕνα ἔργο περιωπῆς φέρνει στὸ θεάτρο ἕνα Α κοινὸ που με τὸ ἐρχόμενο ἔργο τὸ διώχνει, ποτὲ δέ θ' ἀποχτήσῃ κοινὸ σίγουρο. Παράδειγμα ὁ 'Αργυρόπουλος, με τὸ εἶδος που ἐργάζεται, ἔχει τὸ κοινὸ του, τὸ ἴδιο πάντα.

καί ἡ ἀνάδειξη τῆς δράσης τῶν ἠθοποιῶν ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς σκηνῆς, με τὴ βοήθεια τῶν ἀμυχαν συντελεστῶν τοῦ θεάτρου (μάσκα, κοστοῦμι, σκηνογραφία κλπ.) εἶναι δουλειὰ ἐνός φωτισμένου σκηνοθέτη. Καί εἶναι φυσικὰ ἀντονόητο πῶς πρὶν ἀπ' αὐτὰ, δουλειὰ του εἶναι ἡ κατανόηση τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου τοῦ ἔρ-

γου. (Ἐδῶ, μόνο που προβάλλει τὸ ἐρώτημα: που νὰ βρεθεῖ ὁ σκηνοθέτης; Αὐτὸ εἶν' ἄλλο!).

Ἡ Κατερίνα 'Ανδρεάδη εἶχε πολλές στιγμές που ἦταν στὸ νόημα τοῦ ρόλου της, ἐκφραστικὴ κι' ὠραία στὸ ἔργο της. Ὅμως ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ σημεία δέ μπόρεσε νὰ τραβῆξει ἐνωτικὲς γραμμές καί νὰ σχεδιάσει θετικὰ τὸ περίγραμμα τοῦ ρόλου της. Πολλές φορές εἶχε τὴν ἐνγένεια που κρύβει στὸ βάθος ἡ ἀνυπότακτη καί πεισματάρικη στρίγγλα

ΣΑΙΞΠΗΡ: ΤΟ ΗΜΕΡΩΜΑ ΤΗΣ ΣΤΡΙΓΓΛΑΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8)

Ράινχαρντ το δαιμόνιο δέν καταφέρει να σώσει την κατάσταση, κι' όπως έγραφα άλλοτε στα «Μουσικά Χρονικά», πιέζει τον θεατή ή ιδέα του γέλιου με τη βία τόσοσων ανθρώπων, ενώ—το μόνο που πετυχαίνει—σ'δλη τη μεγάλη πλατεία, τρείς-τέσσερες χάζοι κυριεύονται κι' εκείνοι από χάχανα. Κακό να έπρραξόμαστε και να ξεσηκώσουμε έτσι, κι' όχι τὰ καλά, μὰ τὰ κακά τῶν ἄλλων. Τὰ χάχανα τῆς πρώτης μάλισσα σκηνης κι' ιδιαίτερα τῆς Νίνας Παρβίρη, ἦταν νομιζῶ ἀνυπόφορα. Ἀλλὰ θάνα ἀδικία νὰ κρηνομε με ἀδυστηρότητα τὸν ἀνόπαρχτο σκηνοθέτη τῆς παράστασης τοῦ ἔργου τοῦ Σαίξπηρ. Καί ἡ καθήλωση τῶν τριῶν προσώπων (τοῦ Λόρδου, τοῦ Σλάη καὶ τοῦ παδόπουλου με τὰ γυναικίαι) σὲ μιὰν ἀκρη τῆς σκηνης, κατὰ τὴ διάρκεια τεσσάρων πράξεων, ἦταν καταθλιπτική κι' ἐξαναγκάζει, ὅσο περνάει ὁ καιρὸς, τὸν Χρυσοῦδλη νὰ κάνει τοῦ κόσμου τὰ ἀταίριαστα κι' ἀγραφα στὸ Σαίξπηρ πράματα, γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴν ἀνία του καὶ νὰ δικαιολογήσει τὴν ὑπαρξή του. Κι' ἀφοῦ οἱ φιγούρες αὐτές στήθηκαν καὶ παρακολουθοῦσαν ἐπὶ θεάτρου θεάτρο, θάπρεπε κάποια διακρίνα νὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτές καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ θεάτρου ἠθοποιούς, πού δὲν ὑπῆρχε. Κι' ὁ ἐραστής πού ἔπαιξε ὁ Χριστογιαννόπουλος θάπρεπε νὰ ἦταν λιγώτερο παλιόπαιδο, ὅπως κι' ὁ Γρέμιος σὰν Λουκέντιος δὲ θάπρεπε νομιζῶ νάνα τόσο ἀληθινὸ ἀρχοντόπουλο, ὅσο ἤθελε ἢ ὅσο δὲ μπορούσε νὰ μὴ τὸν ἐμφανίσει ὁ Φαρμάκης. Κι' ὁ Ὀρτένσιος σὰ δάσκαλος θάπρεπε νὰ εἶναι πὸ πολὺ ἐραστής καὶ λιγώτερο δάσκαλος ἀληθινός. Καὶ οἱ περρημνείες στὸ νόημα ὀρισμένων στίχων, γιὰ τὴν καὶ τέτοιες ὑπάρχουν, θάπρεπε νὰ μὴ εἶναι κι' ἡ εὐκολία τῆς λύσης τοῦ σκηνοῦ προβλήματος μετὰ ἀδικαιολόγητα ριντῶ πὸ ἀνοιγόκλειναν σ' εἶνα, μ' εὐτυχὴ ἐμπνευση τοῦ σκηνογράφου, ἀκαθόριστο — ἐσωτερικὸ ἢ ἐξωτερικὸ — χῶρο, ἀρχιτεκτονικὰ περισσότερο διαμορφωμένο, θάπρεπε κάπως νὰ δικαιωθεί καὶ πολλὰ ἄλλα πράματα ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἐρμηνείας θάπρεπε νὰ δικαιωθῶν ἢ ν' ἀλλάξουν.

Ἐκεῖνο πὸ στὸς νέους ἠθοποιούς εἶναι ἀουχῶρετο καὶ κατανάει ἀποκαρδιωτικό, εἶναι τὸ ἐξωτερικὸ παιξιμο. Ἡ τάση ὄχι νὰ νοιώσουν βαθεῖα τὸν τύπο πὸ ὑποδύονται, νὰ νοιώσουν τὸ ρυθμὸ τῆς ἔκφρασης ὅπως μετὸς ἀλήθεια τὸν ἔχει συνθέσει ὁ συγγραφέας, δταν συγγραφέας εἶναι ὁ Σαίξπηρ, καὶ ν' ἀποδώσουν αὐτὸ καὶ μόνο αὐτὸ, παρὰ ἡ τάση με σκέρτσα καὶ ἐξωτερικὰ εὐσηματα νὰ κάνουν ἕνα χαραχτήρα. Εἶναι πολὺ κατώτερο αὐτὸ ἀπὸ τὸ νόημα τῆς Τέχνης. Τὰ γουρλωμένα μάτια π. χ. καὶ τὰ κουνήματα τῆς Γαρμπῆ, ἢ ὄθεν χάρη τοῦ Χριστογιαννόπουλου, εἶναι φτιαχτά. Δὲν αἰσθάνονται

σὰν ἀληθινὸι θεατρίνοι τὴν ἀνάλογη κατάσταση πὸ τοὺς κάνει χαριτωμένους, δὲν τὸ ζοῦνε δηλ. δὲν τὸ ὑποβάλλονται, παρὰ θέλουν νὰ κάνουντὸ χαριτωμένο, κι' αὐτὸ εἶναι φέμια πὸ δὲν πείθει. Ἐπειτα ὄλοι οἱ ἠθοποιοὶ πρέπει νὰ νοιώθουν τὸ ρυθμὸ τοῦ γραμμένου ἔργου, πὸ εἶναι ἀνάλογος μετὸ στὴλ του, μετὸν ἀτμόσφαιρα πὸ πρέπει νὰ ὑπάρξει κι' ἀπ' αὐτὴ νὰ γίνετα ἡ ἔκφραση. Αὐτὸ δὲν ἔγινε οὔτε στὸς παλιότερους ἠθοποιούς. Ὁ Ἀποστολίδης ἀκόμα δὲν ἦτανε σὲ πραγματικὴ σχέση μετὸν τύπο του, τὸ κοστούμι του καὶ τὸ χαραχτήρα τοῦ ἔργου. Ἐξίπρεση ἔκανε ὁ Δαμασιώτης, πὸ ἔτσι πὸ τὸν ἐσὺλλαβε τὸ ρόλο του τὸν ἔκανε δικό του καὶ γιομάτος ζῶη καὶ μπῆρο τὸν ἔδωκε. Εἶναι διασχετὸ στοιχεῖο τῆς ἑλληνικῆς σκηνης ὁ Δαμασιώτης. Ἡ καλλιέργεια ὡστόσο σ' ὄλους μας χρειάζεται πάντα. Ἄς μιλάει πὸ καθαρά τὰ λόγια του κι' ὄς κάνει ὄσο μπορεῖ πὸ ὄμορφη — ὄχι πρὸς Θεοῦ ὄραδόπαθη — τὴν ἐκδήλωσή του, ἔχοντας ὄπ' ὄψει πὸς ἡ Τέχνη μόνο ὄμορφα σηκώνει, ὄποια καὶ νάνα τὰ θέματα τῆς.

Ἡ ἀπαγγελία τῶν στίχων δὲν εἶναι ὄτι πετυχαίνεται περισσότερο στὴν ἑλληνικὴ σκηνή. Ἐτσι καὶ ἡ ἀπαγγελία τῶν τόσο καλοδοουλεμένων στίχων τῆς μετάφρασης τοῦ Προϊώτη, πὸ ὄλοι μας ξέρομε καὶ σεβόμαστε τὴν ἐργατικότητα, τὴ σαβαρότητα καὶ τὴν εὐσυνειδησία του—στὴν περίπτωση αὐτῆ, ἔξω ἀπὸ τοὺς ἠθοποιούς νομιζῶ — δὲν ἦταν καθόλου πλαστική, ὁ στίχος ἦταν ἀνυπαρχτος συχνά, ἐνῶ ὄλλοτε ἐξεχώριζαν, κομματιαστὰ καὶ κακόχηα τὰ ἡμιστίχια κι' οἱ τόνοι. Ἄς μοῦ συχωρεθεῖ ὄμως σ' αὐτὸ ν' ἀναπτυχθῶ μιὰν ὄλλη φορὰ, γιὰ τὴν εἶναι μεγάλο θέμα, πὸ δὲ τίγεται βιαστικὰ καὶ πὸ χεῖρα, κι' ἔπειτα δὲ θέλω νὰ φανεί πὸς τὴν εὐθύνη τὴν ἔχουν γι' αὐτὸ μόνο οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ συγκροτήματος τῆς Ἀνδρεάδη.

Τὰ κοστούμια καὶ ὄς ἐκτέλεση καὶ ὄς μελέτη, δὲν ἦταν νομιζῶ ὄτι ταίριαζε στὸ ταλέντο τοῦ Τσαρούχη. Σὲ δυὸ-τρία ἐξεχώρισαμε τὸν ἴδιο ἀγαπημένο μας καλλιτέχνη, ἐνῶ βρισκῶ πὸς κι' ἡ ἐπιρροή (ἐπιπόλαη) τοῦ Χατζηκυριάκου καὶ κάποια προχειρότητα, ὄπως καὶ ἡ ἔλειψη ἐνότητος, τὸν ἀδίκησαν πολὺ. Ἡ σκηνογραφία εἶχε τὸ ἐξεχώριστὸ προτέρημα νὰ μὴ ἐνοχλεῖ καθόλου τὴ σκηνοκὴ δράση κι' οἱ ἠθοποιοὶ διαγραφόντουσαν μπρὸς τὸν μετὰ πολλὴ καθαρότητα. Ἴσως νὰ ἦτανε μονότονο ὄσοσο.

Ἡ Ἀνδρεάδη πρέπει νὰ ἐπιμεῖνει συνειδητὰ στὴν προαγωγή τῆς κάποιαι κατεύθυνσης πὸ πάει νὰ χαράξει στὴ δουλειά της. Ἄς μεγαλῶνει μετὸν καιρὸ ἢ ἀνησυχία της καὶ ὄς τῆς γίνε ἀγωνία ἡ ἰδέα νὰ ὄργανώσει ἕνα θέατρο. Εἶναι νέα καὶ μπορεῖ νὰ τὸ κάνει. Θὰ προῦφέρει ἔτσι ὄπηρεσίες στὸ ἑλληνικὸ θέατρο καὶ τὴν κοινωνία.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ